

Entrevista

Salvador Sunyer,

Salvador Sunyer ha estat senador en les primeres eleccions al Senat per la demarcació de Girona, en el grup Entesa dels Catalans; diputat al Parlament de Catalunya, com a independent en el grup dels socialistes catalans (PSC-PSOE), i alcalde de Salt durant vuit anys (1983-1991), també com a independent en la llista del PSC. Ha estat i és un dels més acèrrims impulsors de l'ensenyança i l'ús de la llengua catalana. I, encara que amb un prolongat parèntesi, un guardonat poeta. «Com pluja menuda assaonada», en paraules seves, ha merescut molts reconeixements públics: fill predilecte de Salt el 1992, Creu de Sant Jordi el 1994, menció personal al premi Aramon i Serra a la fidelitat lingüística el 1995, premi Mestres 68 el 2002. Saltenc irreductible, com ell es defineix, en els darrers anys ha escrit els *Goigs al patró Sant Cugat*; *el Llibre de Coneixences*, un itinerari poètic pels carrers de la vila; *Naturàlia*, cantata per a cors i orquestra; *Ara deu fer uns dos mil anys*, antologia poètica nadalenca; *Roser d'hivern*, els Pastorets de Salt, i *Jesús, el Natzarè*, la Passió de la vila.

Tot el seu passat, infància, joventut, maduresa, tota la seva densa trajectòria política, de mestratge, cultural, familiar, l'ha exposada detalladament en el llibre de memòries *A la vora del camí*, editat l'any passat, un referent per a qui vulgui conèixer l'evolució del poble de Salt, i també de Girona i de Catalunya, en els darrers setanta anys.

Quan fem l'entrevista fa deu dies que ha complert 80 anys, i en preguntar-li si considera, després de tot el que ha fet i escrit, que ja ha arribat a la culminació de la seva activitat, respon immediatament que aquest no és el seu cas.

«Tinc moltes coses per fer i n'estic fent moltes. Ara mateix faig els esborranys d'allò que no vaig dir en les meves memòries. Mentre tingui humor i salut seguiré treballant; ni parlar-ne, de jubilar-me. A més, tinc molts néts i per tant encara podem fer molt per a ells i la família, mirant cap al futur».

L'entrevista, doncs, no tracta de fets ni records passats, ben explicats en les seves memòries, sinó que ens hem parat a reflexionar sobre situacions i temes presents, alguns ben punyents, del món que ens envolta, la transcendència dels quals no deixarà de marcar l'esdevenidor.

Text: PERE JOAN SUREDA

Fotos: EDUARD PUNSET

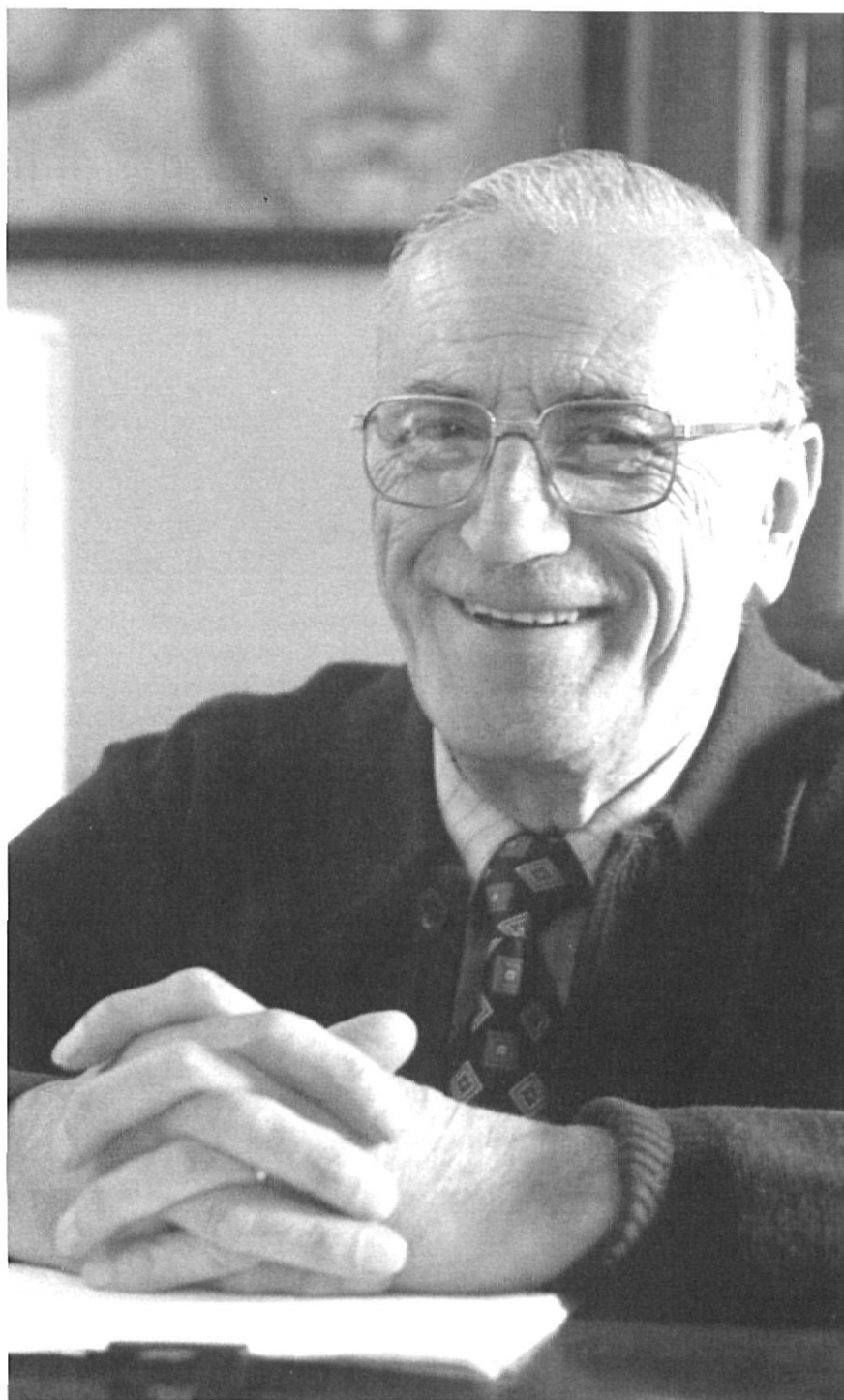
mirant cap al futur

—Parlant de família i de néts, ¿quines consideracions pots fer sobre la joventut actual, els seus comportaments, el seu distanciament de la família tradicional?

—Mira, els joves, i parlo sobretot des de la meua més propera experiència, han de passar la seva, de joventut, com nosaltres vam passar la nostra. És una etapa de descobriment del món i d'un món cada dia més canviant. Ells agafaran una visió del que els envolta ben distant d'aquella nostra. Si bé durant uns anys van una mica de rebot, després ve la serenitat, i aquelles virtuts humanes, que són ben cristianes, viscudes a casa i que vam procurar inculcar-los-hi, els tornen, surten. No vol dir que segueixin la fe, però en el seu comportament recuperen aquelles virtuts familiars. Tot i que els *joves tampoc tenen gaires ganes de parlar, ni d'escoltar, crec que més important que fer-los sermons, hem d'escoltar-los*. Tinc la sensació que com més te'ls escoltes, més bé els fas. Sóc moderadament optimista en aquesta qüestió.

—No només el món és canviant, sinó que també, i molt, l'estructura familiar.

—Bàsicament ha canviat el paper de la dona, amb la seva incorporació al món del treball fora de casa. Ep! en la classe mitjana i alta, perquè en la classe obrera, la més nombrosa, la dona sempre ha treballat. A casa de l'obrer treballaven tots dos a fora —feina hi hagués!— i educaven els fills. Per tant no és només perquè la dona surt a treballar que ara els fills es troben desassistits, sinó per aquesta bogeria de guanyar més calés per mantenir un ritme de vida més alt. Ara els pares no

«Hi ha hagut una davallada en l'ús de la llengua pròpia, i la gent no s'hi amoïna. Així passarem a ser una colònia»

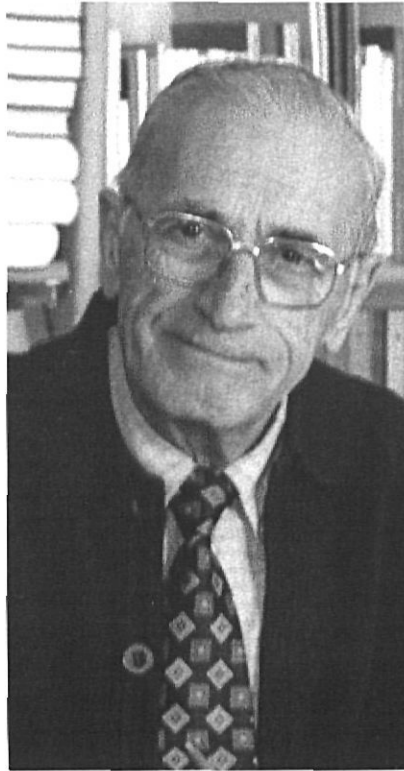
tenen gaire temps per dedicar als fills i, pitjor, quan arriben a casa estan cansats —abans també hi arribaven, de cansats— i es posen a mirar la televisió. I això afecta la formació dels fills.

I és que educar és una feina de molta paciència. Però els pares han renunciat a aquesta tasca, l'han traspassat a l'escola, quan la funció primordial dels pares és educar els fills. Els primers mestres són els pares. Per a mi aquesta és una de les falles. Per compensar, ara donen als fills tot el que demanen. Un comportament ben erroni, perquè després els fills xocaran amb la realitat i rebran trompades i patinades per a les quals no els han preparat; i no s'hi trobaran fins que no hi siguin.

—La nostra conversa és la pròpia de privilegiats del primer món: societat del benestar, necessitats sanitàries i jubilació cobertes... Això durarà sempre? Hi ha capacitat per estendre la societat del benestar a aquell món que n'està tan lluny?

—Som capaços, però dubto que s'hi estengui. Passen els anys i sempre som allà mateix i si no es resol aquest problema sempre hi haurà guerres i malestar. Però dubto que es vulgui resoldre. Hi ha el contrapès al fòrum de Davos que avança molt a poc a poc; se'n parla molt, però no s'avança. Donant una ullada: d'Espanya en avall, malament; a Amèrica del Sud, revoltes, guerrilles i dictadors, misèria; a l'Orient Mitjà, des que sóc al món hi ha guerres a un costat o a un altre. Crec que el problema és greu, que si no s'hi posa remei pot fer un pet com un aglà.

El que cal fer és vell com l'anar a peu: ensenyar-los a pescar, no donar-los el peix. Hi ha massa països en què no s'ha desenvolupat, ni es preveu que en disposin, d'una mínima base industrial. Es poden observar canvis molt positius en els països més orientals: Corea, Vietnam... A l'Índia

mateix hi ha misèria, així i tot s'hi van instal·lant indústries, algunes importants, potser desplaçades d'aquí, del primer món, però vol dir que s'hi posen diners i que ja són rendibles. A partir d'aquí, ja podran anar fent més passes, com a casa nostra fa 60 anys, per anar millorant la situació dels seus habitants.

En els països més endarrerits, per tal que no morin d'inanició ni de malalties, s'hauria de començar per fer-hi escoles, instal·lacions sanitàries, per anar-los educant i eradicant epidèmies. Cal reconèixer que això va per molt llarg, ja que un procés educacional i formatiu és tasca de molts anys. Però hem d'avançar per aquí. És cert que si els poderosos no hi guanyen diners no s'hi aventuren i queden poc més que les oenegés i els religiosos amb vocació.

—No és fàcil ser moderadament optimita en aquest problema universal.

—En el nostre primer món, d'elevat consum energètic i d'elevat consum de tot, apareixen les qüestions de les noves energies, conservació de la naturalesa, creixement sostenible...

—Quant a l'energia, si suprimim l'atòmica, podem funcionar o no n'hi haurà prou? L'esquerra per temperament diu no a l'energia nuclear. Però llavors l'hem de comprar a França, que són els que tenint l'aixeta ens la poden encarir o ens la poden restringir; no és solució. D'altra banda, es van fabricant automòbils que van consumint petroli, tot i que, diuen, ja tenen estudiat el combustible substitut quan el petroli s'acabi.

L'esforç per assolir un creixement sostenible, perquè la temperatura de la Terra no augmenti, no es fa. A Kyoto els països van signar un document, i aquí s'ha quedat. Com en el tema de la mundialització, s'avança molt poc a poc. Moltes negociacions, equilibris... Hauria de venir algun catacraç, però mentre es vagi trobant petroli...

Quant a la conservació de la naturalesa, el primer pas ha de ser salvar el que encara queda. Si no es prenen mesures radicals no quedarà res. Els governs són refractaris a treballar en aquest camp; i els mateixos ajuntaments. De conservar les deveses i espais naturals se'n fuig; són preferides més edificacions i més fàbriques, per tal d'augmentar ingressos i pressupostos.

Tornant al començament, dir i repetir que els assaigs nuclears per perfeccionar bombes s'han de suprimir totalment. Els experiments han d'anar destinats a finalitats mèdiques, mai a armes.

—Entrem en el controvertit tema de la globalització o mundialització, que no és nou, però expressat ara pels opositors en manifestacions violentes al carrer.

—Haig de dir que la globalització, en aquest moment, és sobretot econò-

mica i per tant l'exerceixen els pobles rics. Llavors, què passarà amb els països petits com el nostre? Amb la pressió dels poderosos, ¿com arribar a la independència del país —cosa per altra banda ben llunyana—? La globalització no ens afavoreix, passem tots pels mateix filtre. És a dir, la gent d'aquí ja viu en americà. Aquí podem fer una mica de folklore, molt bé, però la gent va adoptant la civilització de l'hamburguesa i la Coca-cola, abandonant els nostres costums. I hem de salvar la nostra identitat, que és el principal; si no, se'ns emportarà l'aiguat.

La mateixa Unió Europea avança un pas endavant i dos endarrere. La unió política d'Europa no serà gens fàcil, ja que els estats que tenen la paella de la unió pel mànec són molt potents i amb molta història d'estat; no faran cap pas de reconeixement de les minories. Els més pocs amics de reconèixer singularitats regionals són precisament els nostres veïns francesos.

Per tant les cultures febles, com la nostra, es ressenten més del procés global. Només cal recordar que fa vint anys la cultura passava sempre per França —llibres, revistes, estudis— i ara això també s'ha acabat, i parlem de la cultura francesa! Si la davallada és notable en les cultures importants, què pot passar a les petites, com la catalana? Ja ho palpem, és un perill, sobretot veient que la nostra pròpia gent sobre aquest tema no hi pateix gaire, que la ciutadania en passa. Cal constatar que, en aquest sentit, hi havia més resistència fa vint-i-cinc anys.

—Però ara se'n parla més, de l'autodeterminació.

—Va ser el mateix Joan Pau II qui a l'ONU va parlar d'aquest dret dels pobles. Per tant és una pregunta que se'ns ha de fer. Què sortiria? Potser com al Canadà, i la gent diria «volem

això que tenim», segurament sí. Però la qüestió s'ha de plantejar. Tema complex, difícil, en el qual tant la dreta com l'esquerra no veig que hi creguin.

—Una persona com tu que tant es preocupa, abans i ara, de la difusió del català, quin judici fa de la situació de la llengua? I de les multes per obligar al seu ús?

—És una prolongació del que estem dient. Hi ha hagut una davallada en l'ús de la llengua pròpia, certament. I l'ambient en què ara vivim no hi ajuda; la gent no s'amoïna pel tema. Així passarem a ser una colònia. El mateix ordinador no ens parla en català i són empreses majoritàriament americanes les que ens guien. El català, en el món de la informàtica, no hi és present; en català seria molt car i complicat, es diu; malament. Aquest tema és dels que em fa patir, perquè no hi veig avenços, i la perspectiva no és falaguera.

No veig clar que posar multes, en defensa dels consumidors, vagi a favor de la llengua, perquè més que una acció policíaca es necessita pedagogia. El que ha de preocupar és l'ús de la llengua, que la gent no la faci servir. Començant per la mainada, que en algunes escoles amb majoria d'alum-

nes immigrants, els d'aquí acaben parlant castellà; i seguint per les botigues que, si no et coneixen, automàticament se't dirigeixen en castellà, i a Girona! S'ha d'emprendre una línia de prestigiar-la, no per multes, sinó per tal que esdevingui necessària.

—I la nova onada immigratòria, quina incidència es pot preveure que hi tindrà?

—Per als nous vinguts es fa servir poc un argument que és el més entenedor: si saps català trobaràs millor feina, hi ha empreses que demanen saber-lo. I aquest argument val. Això fa, cal dir-ho i és l'experiència de Salt, que les classes de català per als nouvinguts s'omplien. Tanmateix és un procés lent. La generació que ve, tal com va passar amb l'arribada de gent als anys seixanta, molts ja parlaran català —altres no—, com llavors.

És cert que ara a les escoles l'aprenen, però si hi ha una majoria de nouvinguts, que més bé o més malament parlen català, quan juguen al pati ho fan en castellà, i si els d'aquí són pocs, també hi parlen. No oblidem que nosaltres, de petits, en els nostres jocs també cantàvem cançons en castellà, per això veig que ara s'haurien de divulgar per les escoles, i no costaria tant, jocs i cançons infantils en català.

«No s'enalteix el bé; no és notícia, diuen. Una persona honesta, treballadora, que faci un acte heroic, no té cap ressò»

—En un altre vessant, les escoles a vegades són notícia pel canvi sofert en les relacions mestre-alumne, derivades en algunes situacions conflictives.

—És un tema que conec a través dels meus fills professors. La meua filla, que és cap d'estudis i en rep els trucs, està, però, animada.

Quant a la pèrdua del respecte, no hem de treure la part de culpa que correspon als mateixos mestres. Va semblar, en un determinat moment —per raons que crec equivocades— que un tracte més democràtic i més amical —«tots som iguals»— els acostaria més als alumnes i a la millora de l'ensenyament; no t'ho pensis. Allà on hi ha un grup hi ha d'haver-hi disciplina. Col·laborar, sempre, però el mestre té una autoritat i es mereix respecte; i no ha de renunciar a aquesta autoritat, com no han de renunciar-hi els pares.

El tema de l'ensenyament obligatori fins als setze anys posposa la possibilitat d'aprendre un ofici fent un aprenentatge —durant el qual es cobrava poc, però ja es cobrava— i arribar a bon operari. Mols alumnes són hàbils per a un ofici i no valen per seguir estudiant. Així que retenir-los en una aula fins a setze anys els perjudica a ells i a l'escola; i els pares tampoc no aprecien els dos anys més, si el fill té poques aptituds per seguir estudis. Existeix la Formació Professional, però l'opinió col·lectiva és que no ha funcionat mai. El que dic s'hauria de completar amb el fet que molts pares inculquen als fills que han de guanyar molts diners i ràpid, i també que hi ha joves que creuen que efectivament es poden guanyar i sense esforç. Com a anècdota simptomàtica, m'he trobat en visites a aules que, sabent que jo era alcalde, pel primer que s'interessaven aquells adolescents era pel sou o per la marca del meu cotxe.

—Perquè estem en una societat competitiva, de signes externs. I a més violenta.

—Crec que sí, que hi ha més violència. També és cert que abans no es publicaven, com es fa ara a tots els diaris, tots els casos de violència, quatre o cinc pàgines parlant de successos.

A mi el que em preocupa és el missatge que dona la televisió. Totes les pel·lícules que s'hi passen —fora d'alguna de les d'abans— són de sexe i violència. I hi ha nanos que les veuen totes, les pel·lícules, totes. I això els pot crear una forma de reaccionar inclinada a la violència. És cert que poden haver-hi altres causes, però estimulades per aquest mitjà. Hauria d'haver-hi un Consell de televisió que estudiés els programes que cal fer per als petits, i que s'evités passar, entre mig, anuncis de bufetades, trets i gent despullada. I per als adults, ¿quina impressió en pots treure de sèries inacabables, amb més de 700 capítols, on fan sortir tots els merders d'una ciutat com Barcelona? Que tot està podrit i desballestat. No s'enalteix el bé, no és notícia, diuen. Una persona honesta, treballadora, que faci un acte heroic, no té cap ressò. Tema delicat, aquest.

Una altra cosa preocupant: la no presumpció d'innocència d'aquella persona que es veu implicada en algun afer. Presumir d'innocència és un dret constitucional, però sovint veiem, en els mitjans de comunicació, noms que es veuen difamats abans del judici.

—I ara ens trobarem parlant dels possibles xocs en la convivència de diferents cultures, la pluriculturalitat a casa nostra.

—La convivència amb altres cultures serà un bé mentre conservem la nostra identitat. A la nostra no podem renunciar-hi. Com els francesos no renunciaran mai a la seva. Si no salvem la nostra, malament. Entenc que els pobles han de mantenir la seva personalitat: els que pensen en mahometà,

metà, bé, que hi pensin, però respectant la dels altres.

S'observa que els que van arribant tendeixen a agrupar-se, a fer coll, fins i tot a l'hora de buscar habitatge. I així veiem —un fenomen repetit a tots els pobles— que van a parar als mateixos pisos on anys enrere s'agruparen els nous arribats del sud d'Espanya. I la intercomunicació no és fàcil.

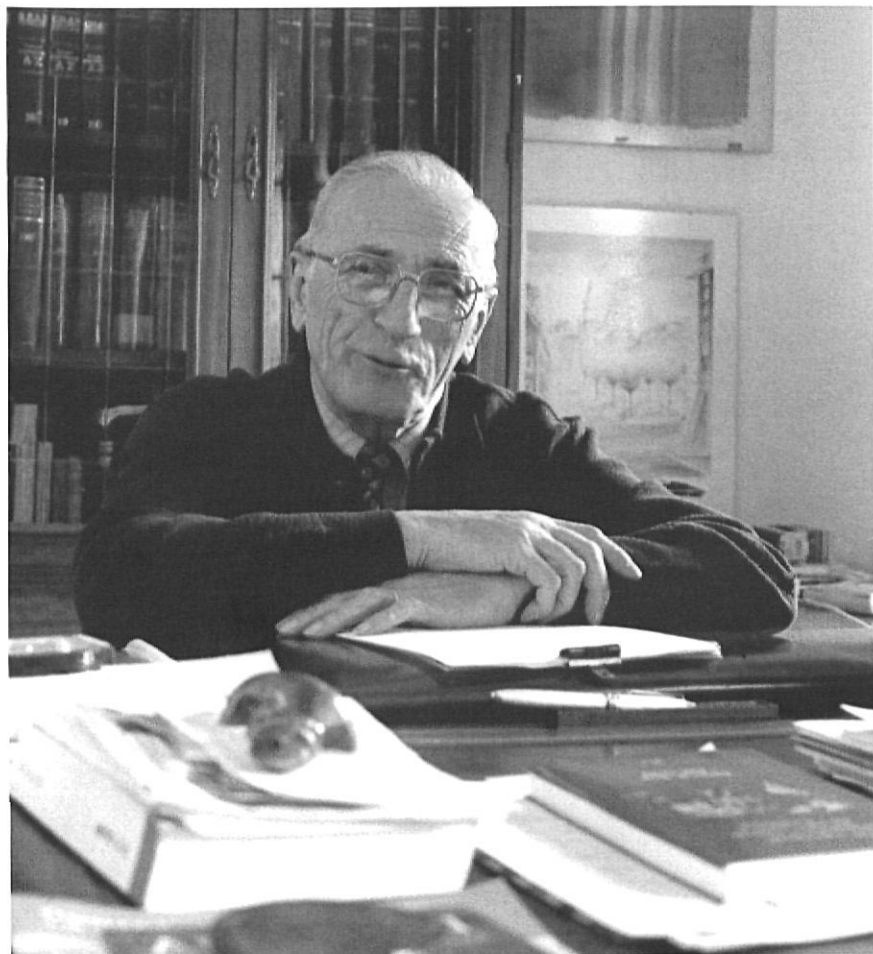
Què caldria fer? Amb els adults, els serveis socials dels ajuntaments haurien d'emprendre campanyes per explicar-los normes i lleis que han de complir, com les ha de complir tothom; i també els seus drets i les seves obligacions, i quins són els nostres costums.

Amb els petits, hem de tornar a referir-nos a les escoles, i aconseguir que el nombre d'immigrants a cada aula siguin minoria en relació als d'aquí. Crec que és just, tal com ara s'intenta, l'admissió per part de les escoles concertades —no totes hi estan d'acord— d'un percentatge de nens immigrants. És la manera que a les escoles es trobin barrejats amb els d'aquí. Així en la generació següent —potser molts se'n tornaran— parlaran català, es casaran amb gent d'aquí, conviuran sense necessitat de fer guetos; el mateix que va passar amb els arribats fa 40 i 50 anys, un procés que ha durat dues generacions.

Per tant, em sembla bé conèixer moltes cultures, quantes més millor —quants més idiomes, millor—, però aquí la catalana és la nostra.

—Hi ha cultures de pobles veïns i superposats —Palestina i Israel— que no es veu manera que s'agermanin. Com dius tu, des que vaig néixer es barallen.

—Els palestins eren allà i els altres hi eren fa 2.000 anys. La trista realitat és que l'autoritat de l'ONU no és reconeguda. L'autoritat internacional la detenen els americans i els falten molts anys per tenir experiència de govern

del món. Això de voler fer d'àrbitres del món és molt complex, molt difícil, i donen solucions sense tenir en compte els més afectats i obren fronts de guerra amb un resultat desastrós. Però els fronts de guerra són armes—Espanya també en ven moltes— i armes són molts cèntims; tota una cadena.

La potència militar dels jueus no té comparació, guanyaran sempre. Però no és per aquí; han d'acceptar i complir les decisions de l'ONU. Insistim que l'autoritat internacional és molt feble, i a més, quan les seves resolucions toquen el voraviu de les potències fortes, aquestes deixen de complir-les: «Això no ho compleixo perquè no em ve bé», malament. Cal un organisme internacional amb capacitat per estimular els grans països a invertir en la pau i en la formació. Un organisme amb atribucions per reunir els primers responsables d'una banda i de l'altra, i mantenir-los reunits fins a trobar solució al problema, com fan en l'elecció d'un Papa, per exemple. Queda patent que la fraternitat predicada per la

Revolució Francesa entre països es practica poc.

A més hi ha la qüestió religiosa—ara que a Europa sembla que s'ha acabat— sempre molt punxeguda i que enverina molt tot el que es planteja. Noí, la Terra Santa sembla maleïda.

—Un altre tema que has anat apuntant al llarg de la conversa és el de la religió. De la nostra, què hi vols comentar?

—Un aspecte per a mi important és la línia d'unió de tots els cristians. Se'n parla amb abundància, més no s'avança, ni cap a l'aproximació amb els ortodoxos no avancem. I està parat per raons que no semblen importants. És cert que els bisbes, tant si ens agrada com si no, són homes que es troben en unes circumstàncies de país i de política i amb unes pressions que els lliguen. Això fa que la cosa no progressi a la marxa que voldríem.

A més, ara estem en un interregne en què ningú mana. Els alcaldes, per raons de salut, nomenen un substitut, però no es nomena substitut del Papa, que està molt malalt i impedit per

prendre decisions. Qui les pren, no ho sé; però pel que fa a l'ecumenisme i a l'apropament de les esglésies, la cosa està molt aturada; va per llarg.

—Podríem seguir tractant més temes, mirant el futur, però per acabar, i com a exalcalde de Salt, fill predilecte i cronista de la vila, ¿què t'agrada més del poble o què hi trobes a faltar?

—Reconeixent la millora dels serveis i l'adequació i embelliment dels carrers, sempre propugnaré, com a tema primer, formar i culturitzar el poble: bones escoles, bons mestres i bones biblioteques. El dèficit de Salt és cultural. Quasi bé tots els pobles de Catalunya fan un concurs literari per Sant Jordi; aquí no hi ha interès. S'ha perdut—i no s'ha fet res per recuperar-la— una filial del Conservatori. Aviat hi haurà col·legis universitaris a totes les poblacions de més de 20.000 habitants—Olot, Figueres, Sant Feliu de Guíxols— i a Salt no; és cert que tenim Girona al costat, però professors d'universitat aquí voldria dir un cert ambient cultural que, si no hi són, no hi serà. Diuen que es posarà una escola d'infermeria privada; no és el mateix.

Ara que ja s'acaben els espais per edificar al costat sud del municipi, em temo que hi haurà pressions fortes per edificar al costat nord, travessant el canal. I a mi em sembla que Salt ja és prou gran. S'ha perdut escalf i molta convivència, bona relació de veïnatge. I això, com més creixem, pitjor. El creixement no ens farà pas més persones. El veig així, el poble.

Ens acomiadem. S'asseurà novament davant de l'ordinador que ha seguit obert i prosseguirà la seva tasca.

Pere Joan Sureda Canals